

## SPIS TREŚCI

|                                            |      |
|--------------------------------------------|------|
| <b>Przedmowa</b> .....                     | XI   |
| <b>Wstęp</b> .....                         | XIII |
| <b>Wykaz skrótów</b> .....                 | XV   |
| <b>Skróty powoływanej literatury</b> ..... | XIX  |

### CZĘŚĆ I. PRAWO CYWILNE – CZĘŚĆ OGÓLNA

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| <b>Rozdział I. Zagadnienia wstępne</b> .....                  | 3  |
| § 1. Podziały systemu prawa i pojęcie prawa cywilnego .....   | 3  |
| § 2. Prawo cywilne – systematyka i inne wybrane pojęcia ..... | 6  |
| I. Uwagi ogólne .....                                         | 6  |
| II. Stosunek cywilnoprawny .....                              | 7  |
| III. Ciężar dowodu .....                                      | 8  |
| IV. Domniemanie dobrej wiary .....                            | 10 |
| § 3. Źródła prawa cywilnego .....                             | 11 |
| § 4. Obowiązkiwanie przepisów prawa cywilnego w czasie .....  | 13 |
| I. Początek obowiązkiwania .....                              | 13 |
| II. Koniec obowiązkiwania .....                               | 13 |
| III. Kolidzja norm prawa cywilnego w czasie .....             | 14 |
| <b>Rozdział II. Prawo podmiotowe i jego nadużycie</b> .....   | 17 |
| § 5. Prawo podmiotowe .....                                   | 17 |
| I. Pojęcie prawa podmiotowego .....                           | 17 |
| II. Normatywne postacie praw podmiotowych .....               | 17 |
| III. Rodzaje i typy praw podmiotowych .....                   | 18 |
| IV. Nabycie prawa podmiotowego .....                          | 20 |
| V. Wygaśnięcie prawa podmiotowego .....                       | 21 |
| VI. Wykonywanie prawa podmiotowego .....                      | 21 |
| VII. Nadużycie prawa podmiotowego .....                       | 22 |
| <b>Rozdział III. Podmioty stosunku cywilnoprawnego</b> .....  | 25 |
| § 6. Uwagi wstępne .....                                      | 25 |
| § 7. Osoby fizyczne .....                                     | 26 |
| I. Początek zdolności prawnej osoby fizycznej .....           | 26 |
| II. Koniec zdolności prawnej osoby fizycznej .....            | 28 |
| § 8. Zdolność do czynności prawnych osób fizycznych .....     | 31 |

|                                                                                                         |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| I. Uwagi wstępne .....                                                                                  | 31        |
| II. Ubezważnowolnienie .....                                                                            | 32        |
| III. Brak zdolności do czynności prawnych.....                                                          | 33        |
| IV. Ograniczona zdolność do czynności prawnych.....                                                     | 34        |
| V. Pełna zdolność do czynności prawnych.....                                                            | 37        |
| VI. Miejsce zamieszkania osoby fizycznej .....                                                          | 37        |
| § 9. Pojęcie dóbr osobistych osoby fizycznej i ich ochrona.....                                         | 39        |
| I. Pojęcie dobra osobistego .....                                                                       | 39        |
| II. Ochrona dóbr osobistych.....                                                                        | 40        |
| § 10. Osoby prawne.....                                                                                 | 43        |
| I. Pojęcie osoby prawnej.....                                                                           | 43        |
| II. Powstanie osoby prawnej .....                                                                       | 44        |
| III. Organy osób prawnych.....                                                                          | 45        |
| IV. Kategorie i rodzaje osób prawnych.....                                                              | 48        |
| V. Zdolność prawna osób prawnych.....                                                                   | 51        |
| VI. Zdolność do czynności prawnych osób prawnych .....                                                  | 52        |
| VII. Siedziba osoby prawnej.....                                                                        | 52        |
| § 11. Dobra osobiste osób prawnych i ich ochrona.....                                                   | 52        |
| § 12. Jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną ..... | 53        |
| § 13. Konsumenci i przedsiębiorcy .....                                                                 | 55        |
| I. Uwagi ogólne.....                                                                                    | 55        |
| II. Konsumenci.....                                                                                     | 56        |
| III. Przedsiębiorcy .....                                                                               | 57        |
| IV. Oznaczenia przedsiębiorców, firma, zasady prawa firmowego.....                                      | 58        |
| <b>Rozdział IV. Przedmioty stosunków cywilnoprawnych .....</b>                                          | <b>63</b> |
| § 14. Uwagi ogólne o przedmiocie.....                                                                   | 63        |
| § 15. Rzeczy .....                                                                                      | 64        |
| I. Pojęcie rzeczy .....                                                                                 | 64        |
| II. Klasyfikacja rzeczy .....                                                                           | 64        |
| III. Część składowa rzeczy .....                                                                        | 67        |
| IV. Przynależności .....                                                                                | 69        |
| V. Pożytki rzeczy i prawa .....                                                                         | 70        |
| VI. Przedmioty stosunków cywilnoprawnych inne niż rzeczy .....                                          | 71        |
| <b>Rozdział V. Czynności prawne .....</b>                                                               | <b>75</b> |
| § 16. Zdarzenia cywilnoprawne.....                                                                      | 75        |
| § 17. Czynności prawne.....                                                                             | 78        |
| I. Pojęcie czynności prawnej .....                                                                      | 78        |
| II. Klasyfikacja czynności prawnych .....                                                               | 79        |
| § 18. Oświadczenie woli .....                                                                           | 82        |
| I. Pojęcie i elementy składowe oświadczenia woli.....                                                   | 82        |
| II. Składanie oświadczeń woli .....                                                                     | 83        |
| III. Oświadczenie woli złożone w postaci elektronicznej .....                                           | 86        |
| IV. Zgoda osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej .....                                           | 88        |
| V. Orzeczenie sądu zastępujące oświadczenie woli.....                                                   | 89        |

|                                                                                              |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| VI. Wykładnia oświadczeń woli .....                                                          | 91         |
| § 19. Sposoby zawierania umów .....                                                          | 94         |
| I. Uwagi wstępne .....                                                                       | 94         |
| II. Negocjacje .....                                                                         | 94         |
| III. Oferta i jej przyjęcie .....                                                            | 97         |
| IV. Aukcja i przetarg .....                                                                  | 103        |
| § 20. Treść czynności prawnej .....                                                          | 106        |
| I. Pojęcie treści czynności prawnej .....                                                    | 106        |
| II. Elementy treści czynności prawnej .....                                                  | 107        |
| III. Warunek i termin .....                                                                  | 107        |
| § 21. Forma czynności prawnych .....                                                         | 112        |
| I. Uwagi ogólne .....                                                                        | 112        |
| II. Forma pisemna zwykła .....                                                               | 113        |
| III. Forma elektroniczna .....                                                               | 115        |
| IV. Forma dokumentowa oraz pojęcie dokumentu .....                                           | 117        |
| V. Forma pisemna z urzędowo poświadczonym podpisem .....                                     | 118        |
| VI. Forma pisemna z urzędowym poświadczeniem daty (data pewna) .....                         | 118        |
| VII. Znakowanie czasem (elektroniczna data pewna) .....                                      | 119        |
| VIII. Forma aktu notarialnego .....                                                          | 120        |
| IX. Skutki niezachowania formy czynności prawnej .....                                       | 122        |
| X. Forma tzw. czynności następczych .....                                                    | 125        |
| § 22. Wady oświadczeń woli .....                                                             | 127        |
| I. Uwagi ogólne .....                                                                        | 127        |
| II. Brak świadomości lub swobody .....                                                       | 128        |
| III. Pozorność .....                                                                         | 129        |
| IV. Błąd .....                                                                               | 131        |
| V. Podstęp .....                                                                             | 132        |
| VI. Groźba .....                                                                             | 133        |
| VII. Uchylenie skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem<br>groźby lub błędu ..... | 134        |
| § 23. Sankcje wadliwych czynności prawnych .....                                             | 135        |
| § 24. Przedstawicielstwo .....                                                               | 138        |
| I. Istota i rodzaje przedstawicielstwa .....                                                 | 138        |
| II. Pełnomocnictwo .....                                                                     | 141        |
| III. Prokura .....                                                                           | 146        |
| <b>Rozdział VI. Przedawnienie .....</b>                                                      | <b>151</b> |
| § 25. Istota przedawnienia .....                                                             | 151        |
| § 26. Przedmiot przedawnienia .....                                                          | 151        |
| § 27. Skutki przedawnienia .....                                                             | 152        |
| § 28. Terminy przedawnienia .....                                                            | 153        |
| § 29. Zawieszenie biegu przedawnienia .....                                                  | 155        |
| § 30. Przerwanie biegu przedawnienia .....                                                   | 157        |
| § 31. Terminy zawite (prekluzyjne) .....                                                     | 158        |



## CZĘŚĆ II. PRAWO RZECZOWE

|                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział I. Zagadnienia ogólne</b> .....                                                    | 161 |
| § 32. Pojęcie prawa rzeczowego.....                                                            | 161 |
| § 33. Rzecz jako przedmiot praw rzeczowych .....                                               | 162 |
| § 34. Bezwzględny charakter praw rzeczowych.....                                               | 162 |
| § 35. Rodzaje praw rzeczowych.....                                                             | 163 |
| <b>Rozdział II. Własność</b> .....                                                             | 165 |
| § 36. Charakterystyka pojęcia.....                                                             | 165 |
| § 37. Rodzaje własności ze względu na jej podmiot.....                                         | 166 |
| § 38. Przedmiot własności.....                                                                 | 166 |
| § 39. Przestrzenne granice własności .....                                                     | 166 |
| § 40. Treść prawa własności.....                                                               | 168 |
| I. Pozytywny sposób określenia zakresu prawa własności .....                                   | 168 |
| II. Negatywny sposób określenia zakresu prawa własności .....                                  | 169 |
| § 41. Granice własności .....                                                                  | 169 |
| § 42. Prawo sąsiedzkie .....                                                                   | 170 |
| I. Uwagi ogólne.....                                                                           | 170 |
| II. Immisje.....                                                                               | 171 |
| III. Zakaz wykonywania robót ziemnych grożących nieruchomościom sąsiednim utratą oparcia ..... | 172 |
| IV. Korzystanie z przygranicznych pasów gruntu .....                                           | 173 |
| V. Służebność drogi koniecznej .....                                                           | 173 |
| VI. Służebność budynkowa.....                                                                  | 175 |
| VII. Stosunki graniczne.....                                                                   | 176 |
| § 43. Nabycie i utrata własności.....                                                          | 178 |
| I. Uwagi wstępne .....                                                                         | 178 |
| II. Sposoby nabycia własności .....                                                            | 178 |
| III. Przeniesienie własności.....                                                              | 179 |
| IV. Nabycie własności od osoby nieuprawnionej .....                                            | 190 |
| V. Zasiedzenie.....                                                                            | 193 |
| VI. Inne sposoby nabycia i utraty własności .....                                              | 196 |
| § 44. Współwłasność .....                                                                      | 204 |
| I. Pojęcie współwłasności.....                                                                 | 204 |
| II. Rodzaje współwłasności .....                                                               | 205 |
| III. Pojęcie prawne udziału we współwłasności .....                                            | 207 |
| IV. Treść współwłasności.....                                                                  | 207 |
| V. Zarząd rzeczą wspólną.....                                                                  | 208 |
| VI. Współposiadanie i korzystanie z rzeczy wspólnej .....                                      | 211 |
| VII. Pożytki i przychody, wydatki i ciężary .....                                              | 212 |
| VIII. Ochrona współwłasności. Czynności zachowawcze .....                                      | 213 |
| IX. Zniesienie współwłasności.....                                                             | 214 |
| § 45. Własność lokali .....                                                                    | 218 |
| I. Istota, funkcja i charakter prawny .....                                                    | 218 |
| II. Przedmiot własności .....                                                                  | 220 |
| III. Ustanowienie odrębnej własności lokalu.....                                               | 221 |

|                                                                            |            |
|----------------------------------------------------------------------------|------------|
| IV. Nieruchomość wspólna .....                                             | 222        |
| V. Prawa i obowiązki właścicieli lokali.....                               | 223        |
| VI. Wspólnota mieszkaniowa.....                                            | 224        |
| VII. Zarząd nieruchomością wspólną.....                                    | 226        |
| § 46. Ochrona własności .....                                              | 227        |
| I. Zagadnienia ogólne .....                                                | 227        |
| II. Roszczenie windykacyjne i negatoryjne.....                             | 228        |
| III. Roszczenia uzupełniające .....                                        | 229        |
| IV. Budowa na cudzym gruncie.....                                          | 233        |
| <b>Rozdział III. Użytkowanie wieczyste.....</b>                            | <b>237</b> |
| § 47. Uwagi wstępne .....                                                  | 237        |
| § 48. Charakter prawny użytkowania wieczystego.....                        | 238        |
| § 49. Treść i konstrukcja prawna użytkowania wieczystego .....             | 238        |
| § 50. Nabycie i przeniesienie użytkowania wieczystego.....                 | 241        |
| § 51. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego.....                             | 243        |
| § 52. Przekształcenie użytkowania wieczystego w prawo własności .....      | 244        |
| <b>Rozdział IV. Ograniczone prawa rzeczowe .....</b>                       | <b>247</b> |
| § 53. Zagadnienia ogólne .....                                             | 247        |
| I. Charakterystyka ogólna ograniczonych praw rzeczowych .....              | 247        |
| II. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych.....                           | 248        |
| III. Zmiana treści ograniczonych praw rzeczowych.....                      | 249        |
| IV. Przeniesienie ograniczonych praw rzeczowych .....                      | 250        |
| V. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych.....                        | 251        |
| VI. Wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych .....                        | 252        |
| § 54. Użytkowanie.....                                                     | 253        |
| I. Ogólna charakterystyka użytkowania .....                                | 253        |
| II. Przedmiot użytkowania .....                                            | 253        |
| III. Treść użytkowania – uprawnienia użytkownika .....                     | 254        |
| IV. Obowiązki użytkownika związane z używaniem rzeczy .....                | 254        |
| V. Wygaśnięcie użytkowania.....                                            | 257        |
| VI. Użytkowanie przez osoby fizyczne i inne wypadki użytkowania .....      | 257        |
| § 55. Służebności .....                                                    | 262        |
| I. Pojęcie .....                                                           | 262        |
| II. Służebności gruntowe.....                                              | 263        |
| 1. Uwagi ogólne.....                                                       | 263        |
| 2. Tryb powstania .....                                                    | 264        |
| 3. Treść służebności.....                                                  | 265        |
| 4. Wykonywanie służebności .....                                           | 265        |
| 5. Zmiana treści lub sposobu wykonywania służebności .....                 | 267        |
| 6. Wygaśnięcie służebności.....                                            | 267        |
| III. Służebności osobiste .....                                            | 268        |
| IV. Służebność przesyłu.....                                               | 270        |
| § 56. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu .....                      | 274        |
| I. Pojęcie i cele działalności spółdzielni mieszkaniowej .....             | 274        |
| II. Istota i przedmiot spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu ..... | 275        |

|                                                                                                               |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| III. Podmiot spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu<br>a członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej ..... | 275        |
| IV. Treść i charakter spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu .....                                     | 275        |
| V. Ochrona spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu .....                                                | 276        |
| VI. Wygaśnięcie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu .....                                           | 277        |
| § 57. Zastaw .....                                                                                            | 278        |
| I. Uwagi ogólne .....                                                                                         | 278        |
| II. Treść zastawu .....                                                                                       | 279        |
| III. Przedmiot zabezpieczenia .....                                                                           | 280        |
| IV. Ustanowienie zastawu .....                                                                                | 281        |
| V. Sposób zaspokojenia wierzyciela (zastawnika) .....                                                         | 282        |
| VI. Wygaśnięcie zastawu .....                                                                                 | 283        |
| VII. Zastaw na prawach .....                                                                                  | 284        |
| VIII. Zastaw rejestrowy .....                                                                                 | 284        |
| § 58. Hipoteka .....                                                                                          | 290        |
| I. Uwagi ogólne .....                                                                                         | 290        |
| II. Treść hipoteki .....                                                                                      | 291        |
| III. Przedmiot hipoteki .....                                                                                 | 291        |
| IV. Wierzytelność zabezpieczona hipoteką .....                                                                | 293        |
| V. Powstanie hipoteki .....                                                                                   | 294        |
| VI. Realizacja wierzytelności zabezpieczonej hipoteką .....                                                   | 296        |
| VII. Ochrona hipoteki .....                                                                                   | 297        |
| VIII. Wygaśnięcie hipoteki .....                                                                              | 298        |
| IX. Rozporządzanie opróżnionym miejscem hipotecznym .....                                                     | 298        |
| <b>Rozdział V. Posiadanie .....</b>                                                                           | <b>303</b> |
| § 59. Pojęcie posiadania .....                                                                                | 303        |
| § 60. Rodzaje posiadania .....                                                                                | 306        |
| § 61. Nabycie, przeniesienie i utrata posiadania .....                                                        | 308        |
| § 62. Domniemania związane z posiadaniem .....                                                                | 310        |
| § 63. Ochrona posiadania .....                                                                                | 311        |
| <b>Rozdział VI. Księgi wieczyste .....</b>                                                                    | <b>315</b> |
| § 64. Uwagi ogólne .....                                                                                      | 315        |
| § 65. Realny system ksiąg wieczystych .....                                                                   | 316        |
| § 66. Prawa ujawniane w księgach wieczystych .....                                                            | 317        |
| § 67. Zakładanie ksiąg wieczystych .....                                                                      | 318        |
| § 68. Struktura księgi wieczystej .....                                                                       | 318        |
| § 69. Postępowanie wieczystoksięgowe .....                                                                    | 319        |
| § 70. Wpisy do ksiąg wieczystych oraz zasady ksiąg wieczystych .....                                          | 322        |
| § 71. Domniemania związane z wpisem w księdze wieczystej .....                                                | 323        |
| § 72. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych .....                                                       | 323        |
| § 73. Pierwszeństwo praw rzeczowych ograniczonych wpisanymi do księgi<br>wieczystej .....                     | 326        |
| § 74. Samodzielny zbiór dokumentów .....                                                                      | 326        |
| § 75. Ewidencja gruntów i budynków .....                                                                      | 327        |
| <b>Indeks rzeczowy .....</b>                                                                                  | <b>329</b> |